

показника зумовлене збільшенням фонду оплати праці працюючих у 2012 р. і зростанням податкових платежів фізичних осіб;

- обидва коефіцієнти податкового навантаження податкових платежів на чисельність працюючих знизилась у 2012 р. Це означає, що на підприємстві спостерігається зменшення податкового навантаження на фізичних осіб як за податковими платежами підприємства, так і за платежами фізичних осіб. Отже, зміни Податкового Кодексу України впливають позитивно.

Література

1. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р., № 2756-VI // Спецвипуск газети "Аргументи неділі". – 2010 р.
2. Амоша О. До питання про оцінку рівня податків в Україні. / О. Амоша, В. Вишневецький // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 11-19.
3. Загородній А.Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності : монографія / А.Г. Загородній, А.В. Єлісєєв. – Львів : Вид-во "Центр Бізнес-Сервіс", 2003. – С. 152.
4. Литвин М.И. Налоговая нагрузка и экономические интересы предприятий / М.И. Литвин // Финансы, 1998. – № 5. – С. 29-30.
5. Соколовська А.М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4-12.
6. Фінансова звітність ДП "Жовківське ЛП" за 2009-2012 рр. "Примітки до річної фінансової звітності", "Звіти з праці". – 236 с.

Новосельская Л.И. Определение налоговой нагрузки на живой труд в государственных предприятиях лесной промышленности

Обоснована необходимость расчета налоговой нагрузки на физические лица. Рассмотрены методы определения налоговой нагрузки на живой труд. Предложены расчетные формулы налоговой нагрузки. На примере предприятия лесной промышленности проведен анализ методов налоговой нагрузки на работающих.

Ключевые слова: живой труд, численность работающих, налоговая нагрузка, налоговые платежи, методы налоговой нагрузки.

Novosel'ska L.I. Determining the tax burden on live work the case of state timber enterprise

In a study of the necessity of calculating the tax burden on individuals. The methods of calculating the tax burden for live work. The author proposed formulas tax burden. In the example of the timber the analysis methods for determining the tax burden on workers.

Keywords: live work, number of employees, the tax burden, tax payments, methods of tax burden.

УДК 336.71

Доц. Н.М. Руцишин, канд. екон. наук;
студ. І.В. Ілів – Львівська КА

ВПЛИВ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Розкрито суть та значення іноземного капіталу в діяльності банків України. Висвітлено позитивні та негативні наслідки впливу іноземного капіталу на розвиток банківської системи України. Окреслено заходи із запобігання негативному впливові іноземного капіталу на діяльність банків України та підвищення їх конкурентних переваг.

Ключові слова: іноземний капітал, стабільність банківської системи, фінансові ресурси банку, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. У сучасних умовах у банківській системі України присутність банків з іноземним капіталом відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи ринкового типу, дає змогу розширити ресурсний потенціал банків, сприяє залученню іноземних інвестицій, підвищенню ефективності якості послуг вітчизняних банків. Поряд з тим, зростання обсягу іноземного капіталу банків призведе до зміни структури банківської системи, ринку капіталу та спричинить можливий вплив на грошово-кредитну політику, на коливання ліквідності, фінансової стійкості та надійності банків, загрози нестабільності та можливого відтоку фінансових ресурсів. Тому питання присутності та збільшення іноземного капіталу в банківській системі України в сучасних умовах нестабільного розвитку економіки є одним з актуальних, що пов'язано зі збільшенням частки банків з іноземним капіталом в загальній сукупності вітчизняних банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш фундаментально проблеми входження іноземного капіталу до банківської системи України розглянуто в працях провідних вітчизняних науковців, зокрема О. Барановського, О. Васюренка, О. Вовчак, А. Вожжова, А. Гальчинського, В. Гейця, О. Диби, О. Дзюблюка, А. Єпіфанова, І. Івасіва, В. Козюка, А. Кузнєцової, В. Новицького, О. Петрика, О. Плотникова, А. Поручника, Ю. Прозорова, М. Савлука, І. Сала, Т. Смовженко, В. Стельмаха, О. Сугонятко, І. Філонової, Ф. Шпиґа, та інших авторів. У своїх дослідженнях вони розглядають збільшення іноземного капіталу як позитивний аспект у процесі підвищення капіталізації банківської системи, і як негативний – під час розгортання фінансових криз. А. Мороз, К. Павлюк, Н. Савченко, Н. Шелудько проаналізували мотиви і тенденції присутності іноземного капіталу в банківському секторі України з позицій можливих ризиків для фінансової стабільності й розробили заходи щодо регулювання присутності іноземного капіталу в банківській системі України.

Окрім цього, серед останніх наукових праць, в яких досліджуються проблеми впливу іноземного капіталу в національній банківській системі, необхідно також виділити роботи таких зарубіжних учених: А. Абалкіна, В.Л. Агабальян, Дж. Бонін, В. Бруно, М. Валентини, П. Вахтель, Л. Вейлл, Г. Дегріса, М. Джанетті, М. Керен, С. Классенса П. Маршалек, К. Мере, Г. Офер, А. Тачі, С. Фріс, В. Яворські, які активно досліджують позитивні і негативні наслідки такого входження. Так, П. Гонахан, Л. Голдберг і Дж. Капріо та інші виявили наявність позитивної кореляції між присутністю іноземних банків та стабільністю банківської системи, Матісон і Рольдос стверджують, що іноземні банки є джерелом стабільніших кредитних ресурсів за рахунок коштів материнських структур та ширшого доступу до глобальних фінансових ринків, тож присутність іноземного капіталу може підвищити стабільність банківської системи приймаючих країн. Проте, незважаючи на значні результати наукових досліджень, учені не дійшли єдиного висновку щодо ефективності функціонування іноземного капіталу на вітчизняному фінансовому ринку.

Метою роботи є дослідження основних тенденцій функціонування банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку банківських послуг, а також впливу іноземного капіталу на сучасний стан та розвиток банківської системи України.

Виклад основних результатів дослідження. Проблеми інтенсивного припливу іноземного капіталу притаманні для більшості країн світу. Це пов'язано з процесами фінансової глобалізації, євроінтеграційним курсом та лібералізацією ринку фінансових послуг, яка поглиблюється і стає загальносвітовою тенденцією. Участь іноземних інвесторів у діяльності банків України поступово зростає, що пов'язане із розширенням можливостей внутрішніх ринків держави для діяльності міжнародних фінансових інститутів у процесі приєднання України до СОТ та посилення інтеграції економіки України у світове господарство.

Основними внутрішніми передумовами припливу іноземного капіталу в банківську систему України є:

- структурна розбалансованість вітчизняної банківської системи;
- обмежена кількість фінансово надійних банків в Україні;
- низька конкурентоспроможність вітчизняної банківської системи [4, с.99].

А основними зовнішніми передумовами експансії іноземного капіталу в банківську систему України є:

- процеси фінансової глобалізації у світі;
- експансія банківського капіталу з перенасиченими ресурсами ринків промислово розвинутих країн;
- завершення переділу ринків банківських послуг у країнах Центральної та Східної Європи [4, с. 99].

Упродовж останніх років роль іноземного капіталу в банківському секторі України стрімко зростає. Протягом 2005-2012 рр. кількість діючих банків з іноземним капіталом збільшилась із 19 до 53, зокрема кількість банків зі 100 % іноземним капіталом збільшилась зі 7 до 22 банків (рис.). Зростання втричі кількості іноземних банків у банківській системі України супроводжувалось чотирикратним зростанням обсягу іноземного капіталу.

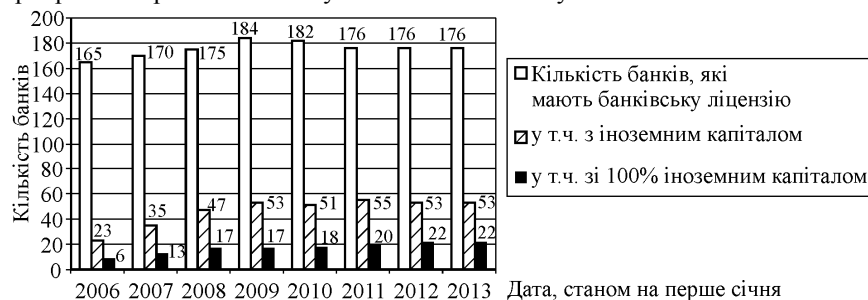

Рис. Динаміка кількості банків всього та банків з іноземним капіталом в Україні за 2005-2012 рр. (складено на основі [6])

За результатами 2012 р. частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків України зросла до 39,5 %, що значно перевищує аналогічні показники банківських систем Російської Федерації та Білорусі [6].

Серед основних факторів, що сприяли значній активізації діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, можна виділити такі: позитивні структурні зрушення у вітчизняній економіці та високі темпи інфляції; активне зрос-

тання попиту на банківські послуги з боку населення; розширення зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств; можливість отримання високих прибутків [5, с. 87-88].

Залучення іноземного капіталу як позитивно, так і негативно впливає на банківську систему України. Серед позитивних факторів впливу іноземного капіталу на розвиток банків України, які окреслені в літературних джерелах [1-5] варто виокремити такі:

- розвиток фінансових ринків, удосконалення ринкової інфраструктури;
- посилення конкуренції на ринку банківських послуг;
- зростання капіталізації банківської системи та підвищення її прибутковості, збільшення податкових надходжень до державного бюджету;
- адаптація вітчизняного банківського законодавства до загальноєвропейського та світового;
- швидке впровадження передових нових методів ведення банківського бізнесу, зокрема використання досвіду фінансового менеджменту, антикризового управління, новітніх маркетингових технологій;
- надання поштовху розвитку конкуренції та прискорення процесу реформування банківського сектору;
- запровадження сучасних банківських технологій і фінансових інновацій;
- залучення прямих іноземних інвестицій, сприяння припливу та диверсифікації капіталу;
- зростання обсягу кредитних ресурсів та посилення стабільності їх джерел;
- виникнення нових робочих місць, котрі оснащені сучасною технікою і технологією банківського виробництва;
- запровадження високих стандартів банківського бізнесу;
- розширення банківських послуг завдяки зростанню конкуренції та підвищення їх якості;
- уніфікація та стандартизація процесу надання банківських послуг;
- підвищення кваліфікаційного рівня банківських працівників, оскільки вони будуть вимушені працювати за європейськими стандартами надання банківських послуг;
- покращення банківського нагляду і регулювання банківської діяльності.

До негативних аспектів присутності іноземного капіталу в банках України, які висвітлено в літературних джерелах [1-5], відносимо:

- іноземні банки можуть витіснити вітчизняні банківські установи з українського ринку, що призведе до занепаду національної банківської безпеки;
- можливість іноземного контролю над банківською системою;
- вивезення капіталу у формі прибутку за межі України;
- ризик нарощення спекулятивної діяльності;
- послаблені позиції ще недостатньо розвинутої банківської системи; місцеві банки, які не спроможні на рівних конкурувати з іноземними банками – банкрутують, що може призвести до фінансової нестабільності, а іноземні банки завдяки конкурентним перевагам "відбирають" найбільш прибуткові вітчизняні ринки та клієнтів, залишаючи місцевим банкам обслуговування інших (більш ризикових) клієнтів, збільшуючи загальний рівень ризиків їх портфелів;
- зростання іноземного капіталу до високих часток заважає НБУ ефективно регулювати грошово-кредитні потоки і проводити національну політику у фінансово-банківській сфері;

- іноземні банки обмежені у прийнятті самостійних управлінських рішень і залежать від материнського банку, що створює певні незручності в обслуговуванні клієнтів;
- у період банківських криз іноземні банки можуть "експортувати" нестабільність, "інфікуючи" банківську систему приймаючої сторони.

Під час визначення впливу іноземного банківського капіталу на розвиток банківської системи доцільно використовувати інституційний підхід і чітко відокремлювати наслідки експансії для кожного типу зацікавлених сторін, що мають відношення до банківської системи. Зауважимо, що навіть для одного суб'єкта вплив іноземних банків може мати різновекторний характер. Наприклад, для державних органів влади приплив капіталу з-за кордону, з одного боку, – вирішення проблеми з додатковими інвестиційними ресурсами, а з іншого – посилення проблеми економічного суверенітету держави. Однак необхідно зважувати обидві альтернативи для прийняття стратегічних регуляторних рішень. Вплив іноземних банків може бути прямим чи опосередкованим і внаслідок цього також може мати різний характер [1, с. 85].

Вітчизняні банки через зростання конкурентного тиску з боку іноземних банків втрачають певну частину клієнтської бази, погіршують результативність діяльності та фінансового стану. Проте, якщо вітчизняним банкам вдається швидко адаптуватися до нових умов бізнес-середовища, то завдяки реструктуризації вони можуть наблизитися за показниками до рівня іноземних, що позитивно вплине на банківську систему загалом [1, с. 85].

Не вигідно допускати філії іноземних банків у вітчизняну банківську систему ні з економічних, ні з політичних міркувань, але поряд з тим, необхідно зберегти можливості для реальної конкуренції вітчизняних банків з іноземними фінансовими установами. Хоча банківський сектор України є досить добре розвиненим, однак без доступу до капіталу світових банківських груп українські банки не зможуть обслуговувати зростаючі потреби своїх клієнтів. Вливання іноземного капіталу в банківський сектор України можливе до тієї межі, за якої буде зберігатися відповідний контроль за вітчизняною банківською системою.

З метою пом'якшення можливих негативних наслідків, створення в Україні філій іноземних банків і максимального використання їх фінансового потенціалу доцільним є посилення вимог щодо їх діяльності:

- дозвіл на відкриття філій потрібно надавати лише банкам, які мають рейтинг надійності за оцінками провідних міжнародних рейтингових агентств, зокрема "Standard & Poor's", "Moody's Investors Service", "Fitch Ratings", не нижчий за AA+ або аналогічний, володіють активами не менше 500 млн дол. США та мають кращу систему гарантування вкладів, ніж в Україні;
- наявність угод з наглядовими органами країни місцезнаходження материнського банку;
- передбачення обмежень на обсяги здійснення окремих видів банківських операцій іноземними банками, наприклад, обсяги залучення депозитів фізичних осіб, операції з цінними паперами тощо;
- закріплення норми участі українських працівників у керівництві діяльністю банків з іноземним капіталом (визначення частки у керівних органах банку).

З метою підвищення конкурентних переваг вітчизняних банків потрібно щоб:

- збільшення частки іноземного банківського капіталу у банківській системі відбувалося поступово – відповідно до створення сприятливих внутрішніх умов розвитку банківського сектора та підвищення конкурентоспроможності національного банківського капіталу;
- стратегічною метою банківської системи України в умовах присутності іноземного капіталу та інтенсифікації світових інтеграційних процесів стало забезпечення ефективності, системної стабільності, прозорості і створення необхідних умов для розвитку вітчизняного ринку банківських послуг на засадах добросовісної конкуренції;
- відповідно до статті 7 Закону України "Про режим іноземного інвестування" для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності. Таким чином, банки, які належать іноземним інвесторам, мають діяти у межах національного правового поля. Наразі, доцільним вважаємо впровадження законодавчих обмежень, наприклад, обмеження доступу банків з офшорних зон. У світі нараховується понад 100 країн, де існують ті чи інші обмеження доступу іноземних банків на внутрішні ринки банківських послуг [1]. Головною причиною існування таких обмежень здебільшого є те, що національна банківська система розглядається не лише в аспекті її суто економічних функцій, а й у гео економічному і стратегічному аспектах як чинник фінансової безпеки держави;
- відбулося зміцнення та подальший розвиток сегмента банків з державним капіталом, які спеціалізуються на забезпеченні стратегічних соціальних, структурних та зовнішньоекономічних завдань економічного зростання.

Реалізація таких заходів дасть змогу нейтралізувати або принаймні мінімізувати негативні наслідки збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі України, а також скористатися перевагами такої присутності для подальшої розбудови національної економіки, зміцнення грошово-кредитного ринку та загалом фінансової системи.

НБУ повинен чітко регулювати притік іноземного банківського капіталу, використовуючи при цьому такі основні інструменти регулювання:

- ліцензування діяльності;
- застосування вимог до розмірів іноземного банківського капіталу: гранична частка іноземного капіталу у банку; загальна квота на участь іноземного капіталу у сукупному банківському капіталі країни;
- встановлення спеціальних вимог до системи управління банком з іноземним капіталом;
- запровадження ліміту на кількість створюваних банків з іноземним капіталом;
- обмеження сфер ринкових операцій іноземних банків (наприклад, здійснювати операції тільки в іноземній валюті);
- заборона на здійснення окремих видів операцій (наприклад, на залучення депозитів фізичних осіб);
- розроблення спеціальної системи оподаткування іноземних банків [4, с.4].

Крім цього, вдосконалення потребує механізм державного регулювання іноземного банківського капіталу в Україні. Науковці розглядають три етапи регулювання іноземного банківського капіталу, саме: на етапі входження іноземного капіталу в банківську установу; діяльність банку з іноземним капіталом та реорганізації чи припинення функціонування даного банку. На етапі входження іноземного капіталу необхідно удосконалити критерії відбору країн його походження; забезпечити доступ до вітчизняної банківської системи виключно фінансово надійним інвесторам. На етапі діяльності банку із іноземним

капіталом необхідно забезпечити постійний моніторинг ризиків, контроль за рівнем корпоративного управління та фінансовою прозорістю банків. На етапі реорганізації чи припинення діяльності іноземного банку забезпечити створення прозорих процедур для реорганізації банків згідно з міжнародними стандартами, забезпечити виконання зобов'язань банків щодо вкладників, створити умови для недопущення різких та істотних відтоків іноземного капіталу.

Для підвищення інвестиційного потенціалу вітчизняної банківської системи та її стимуляційної ролі в соціально-економічному розвитку країни потрібен системний підхід до регулювання доступу іноземного капіталу в банківський сектор України. Він має базуватись передусім на заходах підтримки конкурентоспроможності банків з національним капіталом, використанні позитивних структурних і технологічних переваг банків з іноземним капіталом, інтенсифікації використання сучасних банківських технологій та банківського менеджменту, оптимізації інституційної структури вітчизняної банківської системи та наближення її до стандартів країн з розвинутою економікою.

Збільшення частки іноземного капіталу призводить до сприяння зростанню капіталізації банківської системи, нарощенню темпів кредитування, підвищенню рівня конкуренції та підвищує ризик залежного розвитку банківської системи та зниження рівня фінансової безпеки країни. Стратегічним напрямом розвитку національної банківської системи України під впливом іноземного капіталу має стати її спрямованість у світову банківську співдружність на основі глобалізації фінансових ринків.

Про важливість питання присутності банків з іноземним капіталом свідчить той факт, що в Європейському Союзі активно обговорюються питання щодо запровадження єдиних європейських ліцензій на банківську та страхову діяльність, а згодом і загальних ліцензій, які дадуть банкам змогу працювати в різних країнах, відкривати філії, надавати міжнародні банківські послуги за єдиним стандартом. Тому в Українсько-європейському консультативному центрі з питань законодавства (UEPLAC) розроблено матрицю показників ефективності адаптації українського законодавства до стандартів Європейського Союзу.

Висновки. Отже, збільшення іноземного капіталу в банках України загальною позитивно впливає на розвиток банківської системи, сприяє покращенню фінансового та організаційного менеджменту банку, веде до розширення асортименту банківських послуг та підвищення їх якості, впровадження міжнародного досвіду ведення банківської справи, використання новітніх банківських технологій, покращення якості обслуговування клієнтів, збільшення обсягу фінансових ресурсів, розвитку фондового ринку, підвищення міжнародного фінансового рейтингу, прискорення процесів інтеграції у світову економіку.

Однак присутність іноземних банків у банківській системі України все ж передбачає певний рівень залежності від інших країн, материнських компаній іноземних банків, що створює додаткові загрози для стабільного та безризикового розвитку вітчизняної банківської системи. До негативних моментів, спричинених вливанням іноземного капіталу, відносять такі як: втрата суверенітету в галузі грошово-кредитної політики, ускладнення банківського нагляду, ймовірність збільшення спекулятивних операцій, можливість захоплення іноземними банками банківського ринку України, посилення іноземного контролю та

нерівноправної конкуренції між національними та іноземними банками, підвищення ймовірності відпливу українського капіталу до зарубіжних країн.

Виходячи з цього, позитивні моменти присутності іноземного капіталу необхідно підтримувати на відповідному рівні та розширити їх спектр впливу на функціонування банків в Україні.

Література

1. Івасів І. Вплив іноземних банків на банківську систему України / І. Івасів, Р. Корнилюк // Вісник Національного банку України : журнал. – 2011. – № 10. – С. 84-91.
2. Козьменко О.В. Експансія іноземного капіталу в банківську систему України: загрози і можливості / О.В. Козьменко, Т.А. Васильєва // Вісник університету банківської справи національного банку України. – 2010. – № 2 (8). – С. 98-102.
3. Костогриз В.Г. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика / В.Г. Костогриз, Ю.В. Беззубенко // Молодь в науці. Фінансовий простір. – 2012. – № 2 (6). – С. 85-92.
4. Огерчук М.О. Вплив іноземного капіталу на процеси трансформації банківської системи України / О.М. Огерчук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 2 (14). – С. 180-183.
5. Халло В.Ф. Вплив іноземного капіталу на розвиток банківської конкуренції та його наслідки / В.Ф. Халло // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – Сер.: Економічна. – 2009. – № 2. – С. 1-10.
6. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.

Руцишин Н.М., Илив И.В. Влияние иностранного капитала на развитие банковской системы Украины

Раскрыта сущность и значение иностранного капитала в деятельности банков Украины. Выделены положительные и отрицательные последствия иностранного влияния капитала на развитие банковской системы Украины. Изложены превентивные меры негативного влияния иностранного капитала на деятельность банков Украины и повышение их конкурентных преимуществ.

Ключевые слова: иностранный капитал банка, финансовые ресурсы банка, финансовая устойчивость, стабильность банковской системы.

Rushchyshyn N.M., Iliy I.V. Foreign capital influence on banking system development in Ukraine

The essence and importance of foreign capital in the activity of banks in Ukraine are considered. Positive and negative consequences of foreign capital influence on the development of banking system of Ukraine are highlighted. The preventive measures on negative influence of foreign capital on activity of banks of Ukraine are outlined and increase them concurrently advantages.

Keywords: foreign capital of bank, financial resources of bank, financial stability, banking system stability.

УДК 330.341.1

Ст. викл. В.Ю. Смочко –

Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЙОГО АКТИВІЗАЦІЇ

Окреслено стратегічні напрями активізації національної економіки з огляду на негативні наслідки світової фінансової кризи та пріоритетне завдання загальної модернізації та реформування. Запропоновано механізми вдосконалення та підвищення ефективності людського капіталу як головної якісної конкурентної переваги країни.